

VIII.

Частни училища.

Частнитѣ училища въ културнитѣ страни не се различаватъ съществено отъ общественитѣ; въ тѣхъ езикътъ, програмитѣ и наредбата сж същитѣ, както въ народнитѣ. Въ България обаче, частнитѣ училища иматъ другъ характеръ; тѣ сж отворени отъ разни народности и иматъ прѣимуществено религиозенъ или националистически духъ. Езикътъ употребенъ въ тѣзи училища е турски, еврейски, гръцки, арменски, или френски, споредъ това дали заведението е отворено отъ турци, евреи, гърци, арменци или конгреганисти; програмитѣ сж наложени отъ странство или прѣписани отъ българскитѣ, но окастрени, прѣправени и измѣнени до неузнаваемостъ. Наредбата е оная, каквато настоятелството намира за добръ да даде. Частнитѣ училища не се грижатъ за училищното законодателство на страната; много отъ тѣхъ съществуватъ отъ турско врѣме и сж останали същитѣ, каквито бѣха прѣди тридесетъ години. Ето нѣкои данни, черпени отъ рапортитѣ на училищнитѣ инспектори.

Турскитѣ училища сж най-лошо уредени. Зданията сж съвсѣмъ негодни, стаитѣ тѣсни, мрачни, безъ дъсчени подове; за класни стаи служатъ често малки стаички, които се намиратъ при джамиитѣ. Прозорцитѣ малки, запушени, а на много мѣста вмѣсто стѣкла облѣпени съ платно или хартия, както въ срѣднитѣ вѣкове. Въ училището се приематъ безразборно дѣцата, дори и такива, които сж на 4—5 години. Ученицитѣ стоятъ на пода съ скръстени крака, по турски.

Учителитѣ въ турскитѣ училища нѣматъ понятие за никакви методи; мнозина отъ тѣхъ не знаятъ да четатъ и да пишатъ, тѣ сж ходжи, които знаятъ само корана. Заплатата на учителитѣ е мизерна; на много мѣста заплатата се дава и въ пари и въ натура (жито). Какво прѣподаватъ тия учители, тѣ сами знаятъ; колко врѣме трае учебната година, това се опрѣдѣля отъ тѣхъ. На много мѣста обучението трае отъ „Димитровъ-денъ“ до „Гергйовъ-денъ“ или всичко 6 мѣсеци. При такива условия и дума не може да става за успѣхъ.